

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติ

ในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

The Development of a Blended Learning Model for Enhancing Attitudes
toward Geriatric Care among Nursing Students

สุภารัตน์ พิสัยพันธุ์^{1*}

Suparat Phisaiphanth^{1*}

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: sp8hd@bcnu.ac.th, โทรศัพท์ 091-8285815)

(Received: March 22, 2022; Revised: April 28, 2023; Accepted: April 29, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาสถานการณ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ 3) การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน คัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ และแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนาและการทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุพบว่า นักศึกษาพยาบาลให้ความสำคัญต่อทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุน้อย และต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ 2) รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การบรรยาย สถานการณ์จำลองเป็นผู้สูงอายุ การฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ และการสะท้อนคิด 3) นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุสูงกว่าก่อนการเรียน ($t = -17.09, p < .01$)

¹ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรธานี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

Instructor, Borommarajonani College of Nursing, UdonThani, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute,
Ministry of Public Health

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล จึงควรนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานไปใช้ในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลเกิดทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุและสามารถให้การพยาบาลครอบคลุมองค์รวม

คำสำคัญ: การเรียนการสอนแบบผสมผสาน, ทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ, นักศึกษาพยาบาล, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research and development study aims to develop a blended learning model for enhancing attitudes toward geriatric care (ATAC) among nursing students. The study consists of three phases; 1) Situation analysis in teaching and learning of ATAC: Qualitative research was conducted. A purposive sampling was used to select 10 sophomore nursing students. A semi-structured interview was used for data collection. Qualitative data were analyzed by using content analysis. 2) Development of a blended learning model for enhancing ATAC. 3) Investigation of the effects of the blended learning model on ATAC: A quasi-experimental research (one group pretest-posttest design) was conducted. Thirty sophomore nursing students were simply and randomly selected. Research instruments were the blended learning model for enhancing ATAC and the attitudes towards the geriatric care scale. Data were analyzed by using descriptive statistics and paired t-tests.

The results found that; 1) Situation analysis in teaching and learning of ATAC shows nursing students pay less attention to issues of ATAC. The samples need a learning model for enhancing ATAC. 2) The blended learning model is comprised of lectures, role-playing older person simulation, clinical practice, and reflection. 3) Nursing students' ATAC after applying the blended model is higher than their counterparts ($t = -17.56, p < .01$).

This study recommends that the blended learning model could improve ATAC among nursing students. Henceforth, it should be integrated into gerontological nursing courses in order to promote nursing students' ATAC which helps to provide holistic nursing care to older people.

Keywords: Blended learning, Attitudes toward geriatric care, Nursing students, Older people

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุ โดยในปี 2564 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากถึงร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ (National Statistical Office, 2022) ผู้สูงอายุเป็นวัยที่สุขภาพร่างกายมีความเสื่อมถอย ทำให้ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างและการช่วยเหลือตนเองทำได้ลดลง ผู้สูงอายุมีโอกาสเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังได้ง่าย จึงส่งผลทำให้มีจำนวนผู้ป่วยสูงอายุในสถานบริการสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความต้องการพยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ (Ankanawin et al, 2018) ในขณะที่พยาบาลที่ให้การดูแลผู้สูงอายุกลับประสบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลให้กับผู้สูงอายุที่อาจยังไม่เหมาะสม เนื่องจากขาดองค์ความรู้หลักที่ชัดเจนในการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ ระบบบริการพยาบาลผู้สูงอายุเน้นการให้บริการแบบตั้งรับมากกว่าเชิงรุก และเน้นการรักษาพยาบาลมากกว่าการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้ง ข้อจำกัดของการประสานงานส่งต่อข้อมูลผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ และการมีทัศนคติทางลบต่อการดูแลผู้สูงอายุของพยาบาลวิชาชีพเอง (Thongcharoen, 2011)

ทัศนคติของพยาบาลที่ดูแลผู้สูงอายุมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุ การมีทัศนคติทางลบต่อผู้สูงอายุจะทำให้พยาบาลมองว่าโรคหรือความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องความขราตามกระบวนการธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องดูแลรักษา มองว่าผู้ป่วยสูงอายุไม่มีความแตกต่างจากวัยอื่น ให้การปฏิบัติดูแลคล้ายคลึงกับผู้ป่วยวัยอื่นทั่วไป ส่งผลให้พยาบาลขาดความละเอียดอ่อน และไม่สามารถให้การพยาบาลผู้สูงอายุได้ครอบคลุมองค์รวม ในขณะที่การมีทัศนคติทางบวก จะทำให้พยาบาลให้บริการแก่ผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับ รู้สึกมีคุณค่า และมีความสุข (Thongcharoen, 2011) ดังนั้น การปลูกฝังให้พยาบาลมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ ควรเริ่มตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาล จะช่วยให้เกิดความรู้สึกยินดีและเต็มใจให้การดูแลผู้สูงอายุด้วยความเอื้ออาทร ทั้งในขณะฝึกภาคปฏิบัติ (Leethong-in & Piyawattanapong, 2015; Attafuah et al, 2022) และส่งผลสืบเนื่องไปจนกระทั่งจบไปปฏิบัติงานเป็นพยาบาลที่ให้การดูแลผู้สูงอายุต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง (Setchoduk, 2015) จนถึงระดับมากที่สุด (Intolo et al., 2020) มุมมองของนักศึกษาพยาบาลต่อผู้สูงอายุพบว่า มีทั้งมุมมองทางบวกและทางลบ โดยนักศึกษาที่มีมุมมองทางบวกมักจะมองว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลทรงคุณค่า มีประสบการณ์สูง และเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับบุตรหลาน ในขณะที่มุมมองทางลบจะมองว่าผู้สูงอายุเป็นผู้มีความเปราะบาง ร่างกายมักมีความเสื่อมตามวัย มีปัญหาสุขภาพที่เจ็บป่วยได้ง่ายและหายช้า อีกทั้งต้องพึ่งพาผู้อื่น (Intolo et al., 2020) ดังนั้น การส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลเกิดทัศนคติที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจให้กับนักศึกษาพยาบาล เพื่อให้สามารถดูแลผู้สูงอายุให้ดีและมีคุณภาพต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทยยังมีจำกัด การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะหรือการพัฒนาทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุ (Karuncharernpanit

& Seesanea, 2017; Anekwit et al., 2018; Singhasem et al., 2019) ทั้งที่ทัศนคติต่อการดูแลผู้สูงอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุเพราะทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุจะช่วยพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุที่มีคุณภาพด้วยความเอื้ออาทรอย่างยั่งยืน (Leethong-in & Piyawattanapong, 2015) ซึ่งการศึกษาในต่างประเทศพบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้สอนคาดหวังไว้มีหลายวิธี เช่น การบรรยายให้ความรู้ในรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ (Ghimire et al., 2019; Hsu et al., 2019) การฝึกปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Demirtas, & Basak, 2021; Sari et al., 2020) และการเสริมทักษะในการทำความเข้าใจผู้อื่น (Hsu et al., 2019) อย่างไรก็ตามการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะการเรียนการสอนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลอาจมีทั้งจุดดีและจุดด้อยแตกต่างกัน เช่น รูปแบบที่เน้นการให้ความรู้มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้น้อย (Samra et al., 2013) ในขณะที่การใช้สถานการณ์จำลองในการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้สูงอายุและมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อผู้สูงอายุไปในทิศทางที่ดีขึ้น (Martinez-Arnau et al., 2022; Samra et al., 2013) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ จึงควรจัดให้มีการเรียนการสอนที่หลากหลายและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ และการจัดหาครูผู้สอนที่มีความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี (Ankanawin et al., 2018)

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ เป็นสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมแก่ผู้สูงอายุ มุ่งหวังที่จะผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีทัศนคติทางบวกต่อการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มคุณภาพในการดูแลผู้สูงอายุ การศึกษานี้ จึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (blended learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่รวบรวมวิธีการเรียนรู้หลากหลายวิธี โดยคำนึงถึงผู้เรียน สภาพแวดล้อม เนื้อหา สถานการณ์ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทัศนคติเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ (Valiathan, 2002) ซึ่งในการผสมผสานวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีนั้น ตามแนวคิดของแบบจำลองความน่าจะเป็นในการคิดไตร่ตรอง (elaborated likelihood model: ELM) นั้น ต้องอาศัยหลายวิธีการทั้งทางด้านการใช้เหตุและผลในการพิจารณาข้อมูลข่าวสาร (central route) และการใช้อารมณ์และความรู้สึกในการประมวลผลข้อมูล (peripheral route) เพื่อโน้มน้าวใจบุคคลให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Petty & Cacioppo, 1986) เพื่อส่งเสริมทัศนคติทางบวกในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นการเตรียมนักศึกษาพยาบาลที่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นพยาบาลที่มีมุมมองทางบวกในการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม ครอบคลุมการพยาบาลแบบองค์รวมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

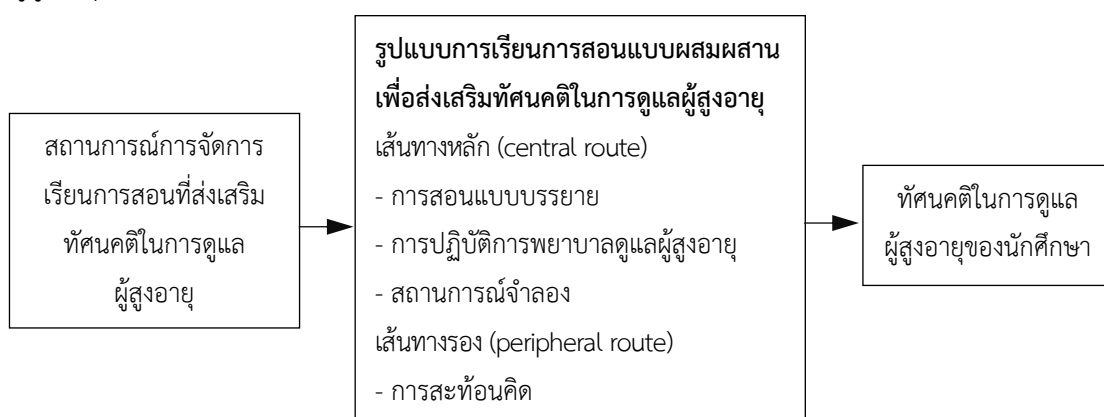
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับนักศึกษาพยาบาล

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์แนวคิดแบบจำลองความน่าจะเป็นในการคิดไตร่ตรอง (ELM) (Petty & Cacioppo, 1986) ที่ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลสามารถทำได้ 2 ทาง คือ เส้นทางหลัก (central route) เป็นทางที่ต้องใช้อาศัยกระบวนการทางความคิดสูง ต้องการข้อมูลจำนวนมากเพื่อคิดวิเคราะห์ตามเหตุและผลเป็นหลัก และเส้นทางรอง (peripheral route) เป็นทางที่เน้นการใช้อารมณ์และความรู้สึกเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจ ในการศึกษา การสอนโดยใช้เส้นทางหลักมุ่งเน้นการให้ข้อมูลและประสบการณ์โดยตรงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การฝึกปฏิบัติการพยาบาลดูแลผู้สูงอายุ และสถานการณ์จำลอง และการสอนโดยใช้เส้นทางรอง ได้แก่ การสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ

ภาพ กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับนักศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 รายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ จำนวน 10 คน ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

(inclusion criteria) คือ กำลังฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ มีระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และมีโอกาสได้ดูแลผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย และมีเกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) คือ ลาป่วยหรือลาากิจระหว่างที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลได้ครบทุกกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยแนวคำถาม จำนวน 3 ข้อเกี่ยวกับ ความรู้สึกต่อการดูแลผู้สูงอายุ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุในปัจจุบัน และ ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุและด้านการจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ จำนวน 3 คน และดำเนินการปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเข้าใจตรงกันในประเด็นคำถามก่อนนำไปใช้จริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการทำสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ให้ข้อมูล โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง เมื่อสนทนาเสร็จผู้วิจัยสรุปใจความสำคัญแล้วให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แยกข้อความสำคัญทำเป็นหน่วยความหมาย จัดหมวดหมู่ของหน่วยความหมายให้เป็นหัวข้อย่อย จัดหมวดหมู่ของหัวข้อย่อยและจัดเป็นหัวข้อหลัก

2. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับนักศึกษาพยาบาล ดำเนินการวิจัยในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ดังนี้

2.1 การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบผสมผสานฯ ผู้วิจัยสืบค้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (blended learning) ทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ (attitude towards older people care) และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (changing attitudes) ได้แนวคิดและทฤษฎีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของแบบจำลองความน่าจะเป็นในการคิดไตร่ตรอง (ELM) (Petty & Cacioppo, 1986) มาเป็นการกรอบแนวคิดในการพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสานครั้งนี้

2.2 การร่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อยกร่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

2.3 การตรวจสอบร่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุและด้านการจัดการเรียนการสอน

สาขาพยาบาลศาสตร์ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ประเมินความสอดคล้องของรูปแบบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมที่ส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสม จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Index of item objective congruence) มีค่าระหว่าง .67-1.00

2.4 ปรับปรุงร่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข ไปทดลองสอนกับนักศึกษาพยาบาลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 3 คน

3. การศึกษาผลของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (one group pretest-posttest design) ดำเนินการวิจัยในเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน 2562 รายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ จำนวน 177 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power สำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นอิสระ อำนาจในการทดสอบที่ระดับ .80 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และขนาดอิทธิพลขนาดกลาง .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน (Faul et al., 2009) ทั้งนี้ ได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 (Lwanga et al., 1991) เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ทั้งสิ้น 30 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าศึกษา (inclusion criteria) ดังนี้ ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุเสร็จสิ้น มีระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และมีโอกาสได้ดูแลผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย และเกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) คือ ลาป่วยหรือลาภักจะหว่างที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ที่พยาบาลได้ครบทุกกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) การสอนบรรยายเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ 2) สถานการณ์จำลองการเป็นผู้สูงอายุ 3) การฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีในชุมชนและผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยในโรงพยาบาล และ 4) การสะท้อนคิดหลังการฝึกภาคปฏิบัติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุ (Modified Kogan's Old People Scale) ของ Kogan (1961) ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดย Runkawatt (2007) จำนวน 34 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามทางบวกและทางลบอย่างละ 17 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็น

แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 7 ระดับ โดยข้อความทางบวกกำหนดคะแนนดังนี้ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 1 คะแนน และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 7 คะแนน ส่วนข้อความทางลบกำหนดคะแนนตรงกันข้ามกัน คิดคะแนนรวม มีค่าระหว่าง 34-238 คะแนน โดยคะแนนที่ทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุ ยิ่งสูงยิ่งแสดงถึงทัศนคติเชิงบวกในการดูแลผู้สูงอายุ (Runkawatt, 2007)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน นำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ .68

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ ลักษณะรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เพื่อการส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ เปิดโอกาสให้ซักถาม ขอความร่วมมือในการทำวิจัย พร้อมให้กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม (pretest) โดยใช้เวลา 15 นาที

2. ขั้นทดลอง

แบ่งกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา จำนวน 30 คน ออกเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม ๆ ละ 7-8 คน เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การสอนบรรยายเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ 2) การจำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุ (age simulation suit) โดยการใส่อุปกรณ์จำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุที่มีการมองเห็น การได้ยิน และการเคลื่อนไหวลำบาก 3) ฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีในชุมชนเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ และดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยในโรงพยาบาล เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และ 4) สะท้อนคิดหลังการทำสถานการณ์จำลองและการฝึกภาคปฏิบัติ เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุ และความประทับใจในการดูแลผู้สูงอายุ

3. ขั้นหลังการทดลอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลตอบแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุหลังการเข้าร่วมโปรแกรม (posttest) หลังจากดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ครบทั้ง 4 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์คะแนนแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean: M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD) ทำการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลเป็นปกติ (normality test) จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลระหว่างก่อนและหลังดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้สถิติการทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (paired t-test)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ เลขที่ 14/2562 ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ถึง 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุน้อย และต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุน้อย โดยจำไม่ได้ว่าทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุคืออะไรและให้ความสำคัญกับหัวข้ออื่น ๆ ในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุมากกว่าหัวข้อทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

- จำไม่ได้ว่าทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุคืออะไร โดยกลุ่มตัวอย่างหลายคนจำไม่ได้ว่าหัวข้อนี้มีรายละเอียดอย่างไร เช่น กลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า

“จำได้ว่าเหมือนจะเคยเรียนเกี่ยวกับทัศนคติต่อผู้สูงอายุแต่จำไม่ได้ว่าเนื้อหากล่าวถึงอะไรบ้างเหมือนเรายังไม่เข้าใจเท่าที่ควร”

- ให้ความสำคัญกับหัวข้ออื่น ๆ ในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุมากกว่าหัวข้อทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น กลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า

“หัวข้อไหนยากก็จะมักให้เวลากับเนื้อหานั้นเยอะ เช่น เรื่องการใช้ยาในผู้สูงอายุ ส่วนหัวข้อทัศนคติดูแลก็ค่อนข้างเข้าใจง่ายกว่าเลยอ่านผ่าน ๆ”

1.2 กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ โดยอยากให้มีการเรียนการสอนหลายวิธีและเน้นการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุ ดังนี้

- อยากให้มีการเรียนการสอนหลายวิธี กลุ่มตัวอย่างคิดว่าอยากมีการเรียนการสอนหลากหลายวิธีน่าจะช่วยให้นักศึกษาสนใจการดูแลผู้สูงอายุ เช่น กลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นว่า

“ไม่อยากจะสอนในห้องเรียนอย่างเดียวอยากให้ศึกษามีกิจกรรมนอกห้องเรียนร่วมกับผู้สูงอายุหลาย ๆ แบบจะได้คุ้นเคยกับผู้สูงอายุ”

- เน้นการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างหลายคนคิดว่าการมีการเรียนการสอนที่เน้นการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุจะช่วยให้ใกล้ชิดและเข้าใจผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น กลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นว่า

“อยากให้พาไปทำกิจกรรมเน้นการฝึกหัดทำการพยาบาลกับผู้สูงอายุให้ได้เยอะ ๆ ค่ะ จะได้เข้าใจผู้สูงอายุ”

2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

2.1 การสอนบรรยายเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง

2.2 สถานการณ์จำลองการเป็นผู้สูงอายุ โดยให้กลุ่มตัวอย่างจำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุ ด้วยการสวมอุปกรณ์ต่าง ๆ (aging simulation suit) ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายผู้สูงอายุ โดยให้กลุ่มตัวอย่างจำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุ โดยสวมใส่อุปกรณ์เพื่อจำลองลักษณะทางกายภาพของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงตามวัย ได้แก่ สวมแว่นตาให้เหมือนกับผู้สูงอายุที่มีการมองเห็นลดลง การใส่สำลีอุดหูให้เหมือนกับผู้สูงอายุที่มีการได้ยินลดลง การสวมอุปกรณ์ที่แขนและขาให้เหมือนกับผู้สูงอายุที่มีการเคลื่อนไหวลำบาก การสวมถุงมือให้เหมือนกับผู้สูงอายุที่มีการหยิบจับสิ่งของลำบาก จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างเดินเป็นระยะทาง 3 เมตรแล้วจับปากกาเขียน 1 ประโยคตามคำบอกลงบนแผ่นกระดาษ จากนั้นปิดตาสุ่มเลือกรับประทานอาหาร 4 ประเภทที่มีรสชาติอาหารแตกต่างกัน โดยดำเนินกิจกรรมเป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง และมีการเตรียมสถานการณ์จำลองตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การเตรียมความพร้อมขั้นนำ (pre-brief) การกำหนดวัตถุประสงค์ ประสงค์ การชี้แจงผู้เรียนให้เข้าใจวัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง บทบาทของนักศึกษา/อาจารย์ผู้สอน และเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ

2) ขั้นปฏิบัติตามสถานการณ์เสมือนจริง (scenario) ที่กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างจำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุชาย อายุ 75 ปี มาโรงพยาบาลด้วยอาการรับประทานได้น้อย เหนื่อยอ่อนเพลีย ก่อนมาโรงพยาบาล 1 วัน

3) ขั้นสรุปการเรียนรู้ (debrief) ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อธิบายความคิดและความรู้สึกจากสถานการณ์เสมือนจริง วิเคราะห์เหตุการณ์กระทำหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ และให้นักศึกษาได้วิเคราะห์แนวทางส่งเสริมทัศนคติต่อการดูแลผู้สูงอายุ

2.3 การฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับมอบหมายให้ดูแลกรณีศึกษาผู้ป่วยสูงอายุที่มีสุขภาพดีในชุมชน เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ และดูแลกรณีศึกษาผู้ป่วยสูงอายุที่เจ็บป่วยในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ กิจกรรมการเรียนการสอนขณะที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุแบบองค์รวม การอภิปรายก่อนและหลังปฏิบัติงาน การตรวจเยี่ยมทางการพยาบาล การประชุมปรึกษาทางการ

พยาบาล พร้อมทั้งแนะนำวิธีการศึกษากรณีศึกษา จุดมุ่งหมายหรือปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องให้การดูแล ผู้สูงอายุ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีศึกษา เพื่อตัดสินใจหาแนวทาง แก้ปัญหาและสรุปผลการอภิปราย แล้วนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย

2.4 การสะท้อนคิด ใช้ในการสะท้อนความคิดของกลุ่มตัวอย่างในการจำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การฝึกปฏิบัติกรพยาบาลผู้สูงอายุ แล้วให้กลุ่มตัวอย่างสะท้อน คิดแสดงความรู้สึกต่อผู้สูงอายุ และสะท้อนคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดูแลผู้สูงอายุและความ ประทับใจในการดูแลผู้สูงอายุ เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง

3. ผลของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของ นักศึกษาพยาบาล พบว่า หลังได้รับการสอนโดยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานนักศึกษาพยาบาลมี คะแนนเฉลี่ยทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุ ($M = 127.37, SD = 7.80$) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอน ($M=93.53, SD = 6.86$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -17.09, p < .01$) รายละเอียด ดังตาราง

ตาราง ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบทีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติในการดูแล ผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างก่อนและหลังได้รับการสอนโดยรูปแบบการเรียนการสอน แบบผสมผสาน ($n = 30$)

การทดสอบ	M	SD	Mean difference	t	p
- ก่อนการทดลอง	93.53	6.86	-33.83	-17.09**	.000
- หลังการทดลอง	127.37	7.80			

** $p < .01$

การอภิปรายผล

1. สถานการณ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลให้ความสำคัญต่อทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุน้อย และยังไม่สามารถเข้าใจถึง ความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนการพยาบาลผู้สูงอายุ ยังไม่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุให้กับนักศึกษาพยาบาลที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนที่ จะช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้เข้าใจ และเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ นักศึกษาจึงต้องการ การชี้แนะที่เหมาะสมจากอาจารย์ผู้สอนเพื่อช่วยให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ เกิด ทัศนคติที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรจัดการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษา พยาบาลได้รับความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จัดอาจารย์ผู้สอนที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในศาสตร์ด้านการพยาบาลผู้สูงอายุและมีประสบการณ์ใน การดูแลผู้สูงอายุ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักศึกษาในการดูแลผู้สูงอายุด้วยความเอื้ออาทร ซึ่งจะ ช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความสามารถพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุและมีทัศนคติที่ดี (Ankanawin et al., 2018)

2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดแบบจำลองความน่าจะเป็นในการคิดไตร่ตรอง (ELM) (Petty & Cacioppo, 1986) ที่กล่าวถึงการชักจูงโน้มน้าวให้บุคคลค่อยๆ ตัดสินใจตามต้องอาศัยการคิดโดยใช้เหตุและผล ร่วมกับอารมณ์และความรู้สึกในการพิจารณาข้อมูลก่อนการตัดสินใจ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย การสอนแบบบรรยาย การใช้สถานการณ์จำลอง และการฝึกปฏิบัติการพยาบาลดูแลผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการให้ข้อมูลและประสบการณ์โดยตรงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อเชื่อมโยงอารมณ์และความรู้สึกมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการเรียนการสอนแบบผสมผสานทั้ง 4 รูปแบบจะเป็นการช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีโอกาสเรียนรู้จากทั้งสถานการณ์จำลองและการฝึกปฏิบัติจริงในการดูแลผู้สูงอายุ นักศึกษาได้มีโอกาสทบทวนความคิด ความเข้าใจและความรู้สึกของตนเองขณะให้การดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเกิดความคิดมุมมองเชิงบวกต่อประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุที่ตนได้ปฏิบัติและเกิดความพึงพอใจ อันจะช่วยส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาพยาบาลในดูแลผู้สูงอายุที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนการพยาบาลผู้สูงอายุที่ผสมผสานกันหลากหลายวิธีจะทำให้นักศึกษาพยาบาลได้รับทั้งความรู้และมีโอกาสได้รับประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถที่พร้อมในการดูแลผู้สูงอายุและช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ (Ankanawin et al., 2018)

3. ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานพบว่า ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อธิบายได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วยวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีมีจุดเด่นที่ช่วยส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่างให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ การสอนแบบบรรยายเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้ ความเข้าใจ และยอมรับในการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตสังคมและจิตวิญญาณในผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การได้รับความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Ghimire et al., 2019) และเนื้อหาการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางบวกในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล (Hsu et al., 2019) การใช้สถานการณ์จำลองตนเองเป็นผู้สูงอายุนี้ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดทัศนคติทางบวกต่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเนื่องจากชุดจำลองการเป็นผู้สูงอายุ ทำให้เข้าใจถึงความเสื่อม การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและข้อจำกัดทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นกับตนเอง สามารถทำให้นักศึกษามีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อผู้สูงอายุไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากกว่าการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว (Samra et al., 2013; Martínez-Arnau et al., 2022) โดยเฉพาะสถานการณ์จำลองการเป็นผู้สูงอายุที่เกี่ยวกับการรับรู้ความรู้สึก การทรงตัวและการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ (Saleh et al., 2017) และสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุ ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติทางบวกต่อผู้สูงอายุได้ เนื่องจากช่วยทำให้นักศึกษามีความรู้สึกเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น (Sari et al., 2020; Demirtas &

Basak, 2021) ช่วยให้เข้าใจความยากลำบากในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ จึงมีช่วยส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

การจัดประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น พบว่ามีส่วนช่วยในการส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีโอกาสได้เรียนรู้วิธีการดูแลผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีที่บ้านหรือในชุมชน จนกระทั่งผู้สูงอายุมีความเจ็บป่วยต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล ได้เห็นทุกมิติของภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงของการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ แต่ละราย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้มีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุที่หลากหลาย ทั้งในชุมชนและโรงพยาบาล ได้แก่ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การทำกิจกรรมร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้านพักคนชราหรือในโรงพยาบาล จะช่วยส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุและช่วยสร้างเสริมสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในนักศึกษาพยาบาล (Singhasem et al., 2019)

การสะท้อนคิดซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีขึ้นต่อผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน เนื่องจาก การสะท้อนคิดช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสพิจารณาไตร่ตรองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยใจที่เป็นกลาง สามารถพัฒนาความคิดของตนเองจากมุมมองที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดความรู้สึกเชิงบวก และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ช่วยให้เข้าใจรู้จักตนเองได้ชัดเจนและนำไปสู่การเข้าใจเห็นใจผู้อื่น รวมทั้ง ช่วยทำให้ประสบการณ์กลายเป็นสิ่งมีคุณค่า (Kittiboonthawal et al., 2018) สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การใช้เทคนิคการสะท้อนคิดประสบการณ์การเรียนรู้จากการดูแลผู้สูงอายุ มีส่วนช่วยทำให้นักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (Singhasem et al., 2019) ดังนั้น ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยแบบทดลองแบบสองกลุ่มมีกลุ่มเปรียบเทียบ รวมทั้ง มีการติดตามประเมินวัดทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลซ้ำในระยะยาวต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ที่สนับสนุนทุนการวิจัย และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ทุกท่านที่กรุณาเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Anekwit, N., Vibulchai, N., Noomsang, P., Kaichan, S., Wangwan, P., & Sanyabut, C. (2018). Supplementary curriculum development to enhance nursing students' competencies to care for the elderly in the community based on contemplative education. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 28(1), 88-102. (in Thai)
- Ankanawin, U., Untaja, P., Bohplian, S., & Meeparn, A. (2018). The development of nursing students to engage in gerontological nursing. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 19(2), 95-102. (in Thai)
- Attafuah, P. Y. A., Amertil, N., Sarfo, J. O., Deegbe, D. A., Nyongator, D., Amponsah-Boama, C., & Abuosi, A. A. (2022). 'I decided to attend to him because it's my duty': Student nurses' perception and attitude towards care of older adults. *BMC Medical Education*, 22, Article 23. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-03090-z>
- Demirtas, A., & Basak, T. (2021). Daily life activities simulation: Improving nursing students' attitudes toward older patients. *Japan Journal of Nursing Science*, 18(1), Article 12375. <https://doi.org/10.1111/jjns.12375>
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41(4), 1149-1160.
- Ghimire, S., Shrestha, N., Callahan, K. E., Nath, D., Baral, B. K., Lekhak, N., & Singh, D. R. (2019). Undergraduate nursing students' knowledge of aging, attitudes toward and perceptions of working with older adults in Kathmandu Nepal. *International Journal of Nursing Sciences*, 6(2), 204-210.
- Hsu, M. H. K., Ling, M. H., & Lui, T. L. (2019). Relationship between gerontological nursing education and attitude toward older people. *Nurse Education Today*, 74, 85-90.

- Intolo, S., Kakandee, A., Tangpathomwong, C., Chantratip, P., Anseekaew, P., Pranudta, S., & Boonmas, N. (2020). Attitudes and perspectives toward the older persons of the second-year nursing students of Srimahasarakham Nursing College. *Journal of Boromarajajonani College of Nursing, Surin*, 10(1), 91-103. (in Thai)
- Karuncharempanit, S., & Seesanea, S. (2017). Development of nursing students' competency enhancing program regards comprehensive geriatric assessment using experiential learning. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 27(2), 168-180. (in Thai)
- Kittiboonthawal, P., Cheanchum, J., Srithanya, S., & Umereweneza, S. (2018). Reflection: Transformation from valuable experiences. *Journal of Health Science Research*, 12(1), 102-110. (in Thai)
- Kogan, N. (1961). Attitudes toward old people: The development of a scale and an examination of correlates. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62(1), 44-54.
- Leethong-in, M., & Piyawattanapong, S. (2015). Predicting factors of age-friendly nursing care behavior by nursing students-nursing practice subject. *Journal of Nursing and Health Care*, 33(3), 70-79. (in Thai)
- Lwanga, S. K., Lemeshow, S., & World Health Organization. (1991). Sample size determination in health studies: A practical manual. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/40062>
- Martínez-Arnau, F. M., López-Hernández, L., Castellano-Rioja, E., Botella-Navas, M., & Pérez-Ros, P. (2022). Interventions to improve attitudes toward older people in undergraduate health and social sciences students. A systematic review and meta-analysis. *Nurse Education Today*, 110(105269). doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105269
- National Statistical Office. (2022). *The 2021 survey of older persons in Thailand*. https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาประชากร/ประชากรสูงอายุ/2564/full_report_64.pdf (in Thai)
- Petty, R. E., & Cacioppo, J. T., (1986). The elaboration likelihood model of persuasion. In R. E. Petty, & J. T. Cacioppo (Eds.), *Communication and persuasion: Central and peripheral routes to attitude change* (pp. 1-24). Springer.
- Runkawatt, V. (2007). *Evaluation of the psychometric properties of the Thai versions of palmore's facts on aging quiz and Kogan's attitude toward old people in Thai adolescents*. State University of New York at Buffalo.

- Saleh, N. M., Meawad, E. B., El-Aziz, A., Noshay, H., & El-Gilany, A. H. (2017). Effect of simulated aging game versus traditional lecture on nursing students' knowledge and attitude towards elderly. *Alexandria Scientific Nursing Journal*, 19(1), 163-176.
- Samra, R., Griffiths, A., Cox, T., Conroy, S., & Knight, A. (2013). Changes in medical student and doctor attitudes toward older adults after an intervention: A systematic review. *Journal of the American Geriatrics Society*, 61(7), 1188-1196.
- Sari, D., Taskiran, N., Baysal, E., Acar, E., & Akyil, R. C. (2020). Effect of an aged simulation suit on nursing students' attitudes and empathy. *European Geriatric Medicine*, 11(4), 667-675.
- Setchoduk, K. (2015). Attitudes toward older adults among nursing students in a private university, Thailand. *Journal of Public Health and Development*, 13(2), 3-16. (in Thai)
- Singhasem, P., Nawsuwan, K., & Suwanwaha, S. (2019). Development of an instructional model to enhance gerontological nursing competencies among nursing students. *Journal of Health Science*, 28(Special), 65-78.
- Thongcharoen, V. (2013). Illness and concepts in gerontological nursing. In V. Thongcharoen (Ed.), *Art and science in gerontological nursing* (pp. 23-42). Textbook Project, Mahidol University. (in Thai)
- Valiathan, P. (2002). Blended learning models. *Learning Circuits*, 3(8), 50-59.